

בית משפט השלום בנתניה

ת"א 14767-12-20 קיצ'ן גלרי ב.ס.ט. בע"מ ואח' נ' רובינוב ואח'

לפני כבוד השופט אלי ברנד

קיצ'ן גלרי ב.ס.ט. בע"מ
ע"י ב"כ עו"ד יאיר זהבי

תובעת-נתבעת שכנגד

נגד

עזריה רובינוב
ע"י ב"כ עו"ד רון לוינטל

נתבע-תובע שכנגד

פסק-דין

1. לפני תביעה ותביעה שכנגד – תביעתה של התובעת-נתבעת שכנגד (להלן: "קיצ'ן") לתשלום פיצוי בסך 100,000 ₪ לפי חוק איסור לשון הרע, התשכ"ה-1965 (להלן: "החוק") בגין פרסומים שפרסם הנתבע-תובע שכנגד (להלן: "רובינוב") בעמוד הפייסבוק שלה, ותביעת שכנגד לתשלום סך 55,111 ₪ בגין נזקים שלטענת הנתבע-תובע שכנגד נגרמו לו עקב ליקויים וחוסרים במטבח שרכש מן התובעת-נתבעת שכנגד.

תמצית העובדות הדרושות

- קיצ'ן היא חברה העוסקת בייצור ומכירת מטבחים ממנה הזמין רובינוב מטבח בעיצוב אישי על פי הזמנת עבודה מיום 12.12.19 (נספח א' לתצהיר קיצ'ן).
בנספח להזמנת העבודה של רובינוב פורטו תנאי העסקה, ובכלל זה התמורה אשר הועמדה על 39,000 ₪ בחלוקה ל-5 תשלומים ואספקת המטבח בתוך 45 ימי עסקים.
ביום 31.12.19 חתם רובינוב על התכנית הסופיות והמטבח הועבר לייצור.
ההתקנה אשר אמורה היתה להתבצע עד ליום 3.3.20 בוצעה בפועל רק ביום 29.3.20, ואף זאת באופן חלקי בלבד.
- על פי גרסת קיצ'ן, ביום 29.3.20 כאשר הגיעו מתקינים מטעמה להתקין את המטבח גילו להפתעתם כי רובינוב ביצע שינויים במקום לעומת התכנית שנחתמה על ידו וכי התקרה הונמכה. לאור השינוי הנטען נדרשה גם התאמה במידות ארונות המטבח, שהוזמנו בהתייחס לגובה המלא של תקרת המטבח ועל כן בוצעה התקנה חלקית בלבד ולשם התאמת הארונות למצב הקיים והשלמת ההתקנה התבקש רובינוב לשלם סכום נוסף של 2,500 ₪.
- מנגד, לטענת רובינוב, הנמכת התקרה היתה ידועה לקיצ'ן מבעוד מועד שכן לפגישה שקיים עימה הביא תכנית מעצב מטעמו של המטבח בה מופיעה הנמכת גבס.
לטענת רובינוב, תכנית העבודה עליה חתם ביום 31.12.19 נערכה לאחר שהוסכם לבצע שינויים אחרים במטבח – אספקת שני מדפי תליה והצרכת המקרר עם אחד הארונות – שאינם קשורים להנמכת התקרה.

בית משפט השלום בנתניה

ת"א 14767-12-20 קיצ'ן גלרי ב.ס.ט. בע"מ ואח' נ' רובינוב ואח'

בנוסף טוען רובינוב לליקויים ולחוסרים שונים במטבח אשר יידונו בפירוט בהמשך.

5. ביום 9.6.20, לאחר ההתקנה החלקית ומגעים בין הצדדים, חתם רובינוב על הזמנת עבודה נוספת שעניינה "תוספת למטבח בשל הנמכת גבס ע"פ תכנית" (נספח ד' לתצהיר קיצ'ן) תמורת תשלום בסך 2,500 ₪.

בהערות מודפסות למסמך זה מופיעה רשימה בת ששה סעיפים הכוללת תיקונים ואספקת חוסרים בהתקנה ולכך הוסף סעיף השלמות נוסף בכתב יד. לטענת קיצ'ן, נציגיה פנו לרובינוב על מנת לתאם מועד לביצוע ההתקנה, אך זה סירב לטענתה להסדיר את התשלום כמפורט בהזמנת העבודה.

6. רובינוב טען כי לתיקונים ולהשלמת החוסרים שצויינו בהזמנת עבודה זו לא היה כל קשר לתשלום בסך 2,500 ₪, שכן לא היתה מחלוקת כי אלו אמורים היו להתבצע בהתאם לתכנית אשר התמורה בגינה שולמה במלואה, וטען כי ההסכמה לצורכי פשרה ביחס לסכום זה התייחסה אך ורק לגובה הארונות ועל כן סרב לשלם את התשלום הנוסף בטרם בוצעה העבודה ואילו קיצ'ן התנתה את תחילת ביצוע כלל העבודות על פי הצעת המחיר בתשלום אותם 2,500 ₪.

מאחר שכל צד התבצר בעמדתו לא קודמה השלמת המטבח.

7. ביום 6.7.20 הגישו רובינוב ורעייתו תלונה כנגד קיצ'ן למועצה לצרכנות (נספח 5 לתצהיר רובינוב) במסגרתה הלינו על אי עמידה בזמני האספקה שהובטחו ועל ליקויים במטבח וחלקים שלא סופקו.

ביום 11.7.20 פרסם רובינוב בעמוד התובעת בפייסבוק (נספח ב' לכתב התביעה) את הדברים הבאים, הם הפרסומים בעטיים הגישה נגדו קיצ'ן את התביעה בעילת לשון הרע:

"חברה עם אפס שירות

לא אמינה

ניפגש בבית משפט"

בתגובה פרסמה קיצ'ן את המענה הבא:

"לידיעת קוראי דף זה, לבקשת הלקוח תוכנו עבורו ארונות מטבח גבוהים בגובה 2.40 מ' במקום 2.25 מ' והלקוח חתם על כך בפגישת ההורדה לייצור. כאשר המתקנים הגיעו לבית הלקוח להתקין הם גילו להפתעתם כי ישנה הנמכת תקרה שהלקוח ביצע בשטח המטבח שלא בתוכנית עליה חתם, לכן, בהתאם למדיניות החברה הלקוח נתבקש לשלם תשלום נוסף עבור ייצור של ארונות מטבח חדשים בגובה שונה.

הלקוח סירב לשלם על השינוי בארונות המטבח ועל כן אנו מחכים לתשלום בכדי שנוכל לסיים את ההתקנה".

על כך השיב רובינוב בפרסום נוסף משלו בזו הלשון:

בית משפט השלום בנתניה

ת"א 14767-12-20 קיצ'ן גלרי ב.ס.ט. בע"מ ואח' נ' רובינוב ואח'

"שקרנים! נפגש בבית משפט עם תוכניות של מעצב כשהיינו בפגישה עם זוהר. ועוד כתב ידך על התוכניות".

ומיד לאחר מכן הוסיף –

"יש כאן פגיעה בחופש הביטוי

ומצג שווא מעלים רק תגובות חיוביות של חברים

זכותך הבסיסית לתת ביקורת על סמך חויה אישית שלך".

8. ביום 16.8.20 נפגש מי שהציג עצמו כמנכ"ל מנכ"ל קיצ'ן, מר עדי טבוך, עם רובינוב בביתו ובמהלך אותה פגישה הוסכם כי העבודות יושלמו על חשבון קיצ'ן ללא תוספת תשלום מצד רובינוב כפוף לחתימתו על כתב ויתור במסגרתו יתחייב, בין היתר, להסיר את הפרסומים שפרסם ולבטל את התלונה שהוגשה למועצה לצרכנות (נספח ג' לתצהיר קיצ'ן).

9. על פי גרסת קיצ'ן, לאחר שנשלח אל רובינוב כתב הסילוק חזר בו האחרון מן ההסכמות שהושגו והעלה דרישה לפיצוי בסך 10,000 ₪, זאת בנוסף לתיקונים ולתוספות שקיצ'ן הסכימה לקחת על עצמה.

קיצ'ן טענה כי ראתה בכך ניסיון סחיטה ולכן דחתה את דרישתו לפיצוי נוסף. רובינוב טען כי סרב לדרישה להסרת הפרסום מראש, והודיע לקיצ'ן כי במידה והתיקונים יבוצעו הוא יכתוב תגובת המשך בה יציין כי בעקבות הביקורת תוקנו חלק מהליקויים.

10. ביום 7.12.20 הגישה קיצ'ן את תביעתה (להלן: "התביעה העיקרית"), במסגרתה טענה כי פרסומיו של רובינוב בפייסבוק עולים כדי לשון הרע כלפיה וכי מטרתם לפגוע בשמה הטוב ולהוות אמצעי לחץ לקבלת דרישותיו, ובשל כך עתרה לפיצוי הסטאטוטורי בסך 100,000 ₪.

11. בכתב הגנתו טען רובינוב כי המידע המופיע בפרסום נכון ולכל היותר מהווה הבעת דעה. לטענת רובינוב הפרסום חוסה תחת הגנת האמת בפרסום שבסעיף 14 לחוק איסור לשון הרע ותחת הגנת תום הלב הקבועה בסעיף 15(2) לחוק על פיה חלה עליו חובה חוקית, מוסרית או חברתית לעשיית הפרסום, וכן ההגנה שבסעיף 15(3) לחוק על פיה הפרסום נעשה על מנת להגן על עניין אישי כשר שלו ושל לקוחותיה הפוטנציאליים של קיצ'ן.

עוד טען רובינוב כי דעתו על קיצ'ן אינה חריגה וכי פרסומים דומים הועלו על ידי לקוחות נוספים בעמוד העסקי שלה, ולטענתו מדובר בשיטה כאשר בעקבות שירות גרוע שקיצ'ן מספקת ללקוח נכתבת ביקורת, קיצ'ן מאיימת על הכותב, וככל שהפרסום לא נמחק מוגשת תביעה, כך שאכן מדובר בפרסום אמת.

12. בד בבד עם כתב ההגנה הגיש רובינוב תביעה שכנגד, בה גולל מסכת פגישות והתכתבויות עם נציגי קיצ'ן בניסיון להביא לתיקון הליקויים שהתגלו במטבח ובהתבסס, בין היתר, על חוות דעת מכון הדס מיום 16.12.20 (נספח 1 לתצהירו) עתר לפיצוי בסך 33,111 ₪ כולל מע"מ בגין

בית משפט השלום בנתניה

ת"א 14767-12-20 קיצין גלרי ב.ס.ט. בע"מ ואח' נ' רובינוב ואח'

הליקויים במטבח, לפיצוי בסך 10,000 ₪ בגין עגמת הנפש שנגרמה לו עקב התנהלות קיצין וכן לפיצוי בסך 12,000 ₪ בגין הפסד דמי שכירות עבור חודשיים בשל העיכוב בכניסה לדירה שנבע מאי השלמת המטבח במועד, ובסך הכל עומדת תביעתו על 55,111 ₪.

13. בהסכמת הצדדים מונה מר עמנואל אורנבוך כמומחה מטעם בית המשפט לשם בחינת הליקויים במטבח אל מול התכניות החתומות (החלטה מיום 11.5.22).
מר אורנבוך ביקר בבית רובינוב ביום 17.7.22 וערך חוות דעת שהוגשה לבית המשפט ביום 1.8.22. ביום 17.8.22 השיב המומחה לשאלות ההבהרה שהופנו אליו מטעם התובעת וביום 16.8.23 הגיש חוות דעת מתוקנת במסגרתה תומחרו סעיפי הליקוי השונים בסכום כולל של 24,219 ₪ כולל מע"מ.

עדים וראיות

14. מטעם קיצין הוגשו תצהיריהם של מי שהציג עצמו כמנכ"ל החברה מר עדי טבונך ושל מר זוהר בר אשר נטען כי הועסק בה כמעצב, ומטעם רובינוב הוגשו תצהירים שלו ושל רעייתו – גבי' שושנה רובינוב.
עוד העידו ללא הגשת תצהירים מקדימים, מטעם רובינוב – מר מייקל אסרף אשר נתבע אף הוא על ידי קיצין, גבי' נועה שרון אשר כתבה ביקורת על קיצין ואויימה בתביעה על ידה ומר נדב גרינשפון – לקוח של מר זוהר בר בחברה קודמת בה עבד.
לאחר שמיעת העדויות, הוגשו סיכומי הצדדים בכתב ובאה עת ההכרעה.

דיון והכרעה

א. התביעה העיקרית

15. לאחר בחינת כל שהונח לפני מצאתי כי דין התביעה העיקרית להידחות, ואנמק.

האם מדובר בלשון הרע?

16. בראשית הדברים אזכיר כי בע"א 4534/02 רשת שוקן בע"מ נ' אילון לוני הרציקוביץ', פ"ד נח(3) 558, 568 (2004) (להלן: "עניין שוקן") הבהיר בית המשפט העליון מהו המתווה לבחינת תביעה בגין עוולת לשון הרע והתייחס אל העקרון המנחה בדבר איזון בין הזכות לשם טוב לבין הזכות לחופש הביטוי לו יש תחולה בכל שלב ושלב, וכדלקמן:

"ניתוח ביטוי במסגרת עוולת לשון הרע נעשה בארבעה שלבים: בשלב הראשון, יש לשלוף מתוך הביטוי את המשמעות העולה ממנו לפי אמות המידה המקובלות על האדם הסביר, כלומר יש לפרש את הביטוי באופן אובייקטיבי, בהתאם לנסיבות החיצוניות וללשון המשתמעת... בשלב השני, יש לברר, בהתאם לתכלית החוק לאיזונים חוקתיים, אם מדובר בביטוי אשר החוק מטיל חבות בגינו, בהתאם לסעיפים 1 ו-2 לחוק (...). בשלב השלישי, בהנחה שעברנו את המשוכה השנייה, יש לברר אם עומדת למפרסם אחת

בית משפט השלום בנתניה

ת"א 14767-12-20 קיצ'ן גלרי ב.ס.ט. בע"מ ואח' נ' רובינוב ואח'

ההגנות המנויות בסעיפים 13-15 לחוק. השלב האחרון הוא שלב הפיצויים. ודוק: "האיזון החוקתי בין הזכות לשם הטוב ולפרטיות לבין הזכות לחופש הביטוי משתרע הן על קביעת האחריות (בנזיקין ובפלילים) בגין לשון הרע והן על קביעת הסעדים הננקטים כאשר מתגבשת האחריות" ... כך האיזון שולט על קביעת הגדרתם של הביטויים המהווים לשון הרע, על היקפן של ההגנות המנויות בחוק ועל סוגיית הפיצויים".

17. סעיף 1 לחוק איסור לשון הרע קובע כך:

"לשון הרע היא דבר שפרסומו עלול –

(1) להשפיל אדם בעיני הבריות או לעשותו מטרה לשנאה, לבוז או ללעג מצדם;

(2) לבזות אדם בשל מעשים, התנהגות או תכונות המיוחסים לו;

(3) לפגוע באדם במשרתו, אם משרה ציבורית ואם משרה אחרת, בעסקו, במשלח ידו או במקצועו;

(4) ...

בסעיף זה 'אדם' – יחיד או תאגיד"

18. אין חולק על ביצוע הפרסומים על ידי רובינוב, אין צורך להרחיב בכך.

19. בפסיקה נקבע כי לצורך הקביעה האם מדובר בפרסום המהווה לשון הרע אין חשיבות לשאלה האם הייתה למפרסם כוונה לפגוע אם לאו או כיצד הבין את הדברים בפועל מי שנחשף לפרסום, לרבות הנפגע, והמבחן הקובע הוא – מהי, לדעת היושב בדין, המשמעות שקורא סביר היה מייחס לפרסום לו נחשף אליו (ראו ע"א 740/86 יגאל תומרקין נ' אליקים העצני, פ"ד מג(2) 337, 337 (1989)).

עם זאת, לשאלת כוונת המפרסם נפקות במסגרת בחינת ההגנות, נוכח זיקתה לשאלת תום לב המפרסם, וכן במסגרת פסיקת פיצוי ללא הוכחת נזק בהתאם לחלופות שבסעיף 7א לחוק.

20. בשלב הראשון של מתווה ניתוח פרסום, כפי שנקבע בעניין שוקן, נבחן האם פרשנות אובייקטיבית של האמור בפרסום מובילה למסקנה כי מדובר בלשון הרע כהגדרתו בחוק, ובשים לב לעובדות במקרה זה נראה לכאורה כי לא יכול להיות חולק שהפרסומים שפורסמו יש בהם משום לשון הרע נוכח משמעותם על פי הבנת הקורא הסביר.

הקורא הסביר הנחשף לפרסומים בהם אמירות לגבי קיצ'ן כגון "אפס שירות לא אמינה", "שקרנים" ו"מצג שווא מעלים רק תגובות חיוביות", ייטה בוודאי לחשוב כי קיצ'ן הינה

חברה בעייתית המספקת שירות גרוע ללקוחותיה ולוקה בחוסר אמינות.

בית משפט השלום בנתניה

ת"א 14767-12-20 קיצ'ן גלרי ב.ס.ט. בע"מ ואח' נ' רובינוב ואח'

21. ברם, שכפי שנקבע בעניין שוקן, הבחינה אינה מתמצה בשליפת המשמעות האובייקטיבית של הביטוי, ובשלב השני נבדקת השאלה האם מדובר בביטוי אשר החוק מטיל חבות בגינו, וזאת לאור תכלית החוק והאיזונים בין האינטרסים הנוגדים המגולמים בהוראותיו, קרי חופש הביטוי מחד גיסא והזכות לשם טוב מאידך גיסא, כאשר בין היתר תישקל זהותו של הנפגע מהפרסום, מהות הפרסום והקשרו (עניין שוקן, עמ' 570).

22. לטעמי הפרסום בעניינינו נופל באופן מובהק לגדר ביקורת צרכנית, שכן הוא מתייחס אל השירות וטיב המוצרים שקיבל רובינוב כלקוח מחברה המייצרת ומספקת מטבחים – הנפגעת, לכאורה, מן הפרסום – לאחר שחש כי נפגע על ידה כלקוח.

בהתייחס לביקורת מסוג זה ראוי לנקוט משנה זהירות טרם הטלת חבות בשל היותה לשון הרע בגינה, שכן לביקורת צרכנית עניינית – כמובן כזו שאינה שקרית במודע – יש תפקיד חשוב מבחינה חברתית ויתרונות מובהקים לכלל הציבור ולהסדרת התנהגות השוק.

23. לעניין חשיבותה הציבורית של ביקורת צרכנית חופשית אביא את דברי בית המשפט המחוזי בע"א (נצרת) 5001-02-18 סבטה פוגרבוני נ' טל חמו (31.10.2018) פסקה 13, כהאי לישנא:

"בתי עסק המציעים את מרכולתם לציבור הצרכנים חושפים עצמם לביקורת, גם שלילית, ולעיתים אף קשה, מצידו של ציבור הצרכנים. לציבור זה, המשקיע את מיטב כספו ברכישת מוצר או שירות, נתונה זכות מלאה להביע את דעתו על המוצר או השירות שרכש. בהבעת דעה זו ייצא הציבור כולו נשכר: ציבור הצרכנים יידע לכלכל צעדיו בכל הנוגע לבית העסק או המוצר והשירות הניתנים בו; ובעליו של בית העסק יוכל, על רקע הביקורת שהוטחה בו, לשפר את המוצר או השירות שהוא נותן. אין צריך לומר, החירות להביע דעה ולמתוח ביקורת אין משמעה זכות להשתלחות פרועה או ביקורת צרכנית שאינה תמת לב והוגנת, בכך לא יימצא ציבור הצרכנים יודע יותר אודות המוצר או השירות הנדונים, ובעל העסק לא יוכל לדעת כיצד ישפר את מרכולתו, כאשר הביקורת אינה עניינית כי אם משתלחת."

24. בהמשך לדברים אלה ולמובאות אחרות אליהן הפנה בפסק דינו, הלך בית המשפט בת"א (שלום ת"א) 39890-09-17 נועה דרוקר נ' יואב אליאסי (4.8.2020) כברת דרך נוספת וקבע (בפסקה 19.3) גם ביחס למישור פרשנות הקורא הסביר כך:

"שככלל, הציבור איננו רואה בביקורת צרכנית ככזו שהיא 'משפילה' או 'מבזה'. אף בית העסק עצמו, אמור הרי להכיר מראש בכך שלצד ביקורות חיוביות עלולות להיות גם ביקורות שליליות, ואין סיבה שייראה באלו השליליות משום 'לשון הרע' בדיוק כשם שאין הוא רואה באותן ביקורות חיוביות משום 'פרסום' שכנגדו ראוי גם לשלם. ומשכך, ככלל, ביקורת צרכנית איננה מגיעה כדי 'לשון הרע'"

בית משפט השלום בנתניה

ת"א 14767-12-20 קיצ'ן גלרי ב.ס.ט. בע"מ ואח' נ' רובינוב ואח'

(יוער כי תוצאת פסק-דין זה שונתה בפסק הדין שניתן בע"א (מחוזי ת"א) 52301-10-20, אך ללא כל הסתייגות מאמירה זו)

25. זאת ועוד, סקירת הפסיקה של הערכאות הדיוניות מלמדת כי נקודת האיזון בין חופש הביטוי לזכות לשם טוב במרחב הווירטואלי בו בוצעו הפרסומים נושא תובענה זו, בשים לב לייחודו לעומת זירות פרסום אחרות, הוסטה בשנים האחרונות לכיוונו של חופש הביטוי.

עמד על כך כבי' השופט אליקים רובינשטיין בחוות דעתו ברע"א 4447/07 רמי מור נ' ברק אי.טי.סי. [1995] החברה לשרותי בזק בינלאומיים בע"מ, פ"ד סג(3) 664, 739 (2010) באומרו – "יש לזכור, כי כשם שלא כל קריאת גנאי ברחובה של עיר מקימה עילת תביעה, כך אף לא כל פרסום מגנה ומגונה באינטרנט מהוה עילה"

בת"א (שלום ת"א) 31694-09-16 גיע ניהול ומסעדות בע"מ נ' קונקי (5.2.2018) פסקה 12 קבע בית המשפט את הרף לקביעת לשון הרע במרחב הווירטואלי, בהתחשב במשקל הנמוך שיש לייחס לפרסום במרחב זה, וקבע כדלקמן:

"אם יש להתייחס לחילופי הדעות במרחב הווירטואלי כאל אותן דעות המושמעות בכיכר העיר, יחסו של "הקורא הסביר" בהתאם. המשקל שיינתן לדעות שכאלו עלול להיות נמוך. הסף הנדרש כדי שמושא הפרסום גם ייחשב לכזה שהושפל או בוזה יהא גבוה יותר. דברים שעלולים להיחשב כהוצאת לשון הרע אם פורסמו בדרכים המסורתיות, לא ייחשבו ככאלו אם פורסמו במרחב הווירטואלי, פשוט מאחר והמשקל שנתן הציבור לדברים שכאלו נמוך. בדומה למשקל הניתן לזה העומד על ארגז ומשמיע הגיגיו."

(וראו פסק הדין ת"א (שלום ת"א) 57398-11-16 סולו איטליה בע"מ נ' ורד בוטגה (12.1.2020) פסקאות 22-28 וההפניות שם)

יש לזכור כי קורא סביר של פרסומים מסוג זה מניח כי הללו לא התבצעו בעקבות תחקיר עיתונאי מעמיק ולא נוסחו בקפידה רבה תחת עינם הפקוחה של עורכים, לשונאים ויועצים משפטיים אלא נכתבו בהינף קולמוס, או שמא נאמר בהטחה במקלדת, לאחר חוויה לא נעימה – סובייקטיבית – שחוה הכותב ובהתאם לכך יש להתייחס אליהם.

26. דוגמאות אלו מצביעות על כך שבתי המשפט נוטים שלא לסווג ביקורת צרכנית המפורסמת במרשתת כלשון הרע, גם במחיר של פגיעה אפשרית מסויימת בבתי עסק, לאור הלגיטימיות ואף החשיבות של ביקורת צרכנית ובשל אופי המדיה – רשתות חברתיות, הכל תוך אבחנה בין "בריונות ברשת" והשתלחות צרכנית" (ת"א 57398-11-16 הנ"ל פסקה 28) לבין ביקורת צרכנית סבירה אף אם נשכנית וכעוסה המנוסחת בלשון לא מהוקצעת, שלגביה הרף הנדרש לקביעה כי מדובר בלשון הרע גבוה יותר מאשר פרסומים במדיה המסורתית.

בית משפט השלום בנתניה

ת"א 14767-12-20 קיצ'ן גלרי ב.ס.ט. בע"מ ואח' נ' רובינוב ואח'

27. בענייננו הפרסום המדובר מעביר לקורא מידע על חוויית הקשר הצרכני של רובינוב עם קיצ'ן. בפרסום נעשה, אמנם, שימוש בהתנסחות העשויה להיחשב בוטה אך לא מצאתי כי היא חורגת מהשיח הנוהג בהווייה הישראלית ובמיוחד במרשתת, עם כל הצער שבדבר. מהקשר הדברים, ובכלל זה תגובתה של קיצ'ן על הפרסום בה תיארה את השתלשלות העניינים לגרסתה – ברור כי מדובר במחלוקת צרכנית שהתגלעה בין הצדדים לעסקה בעניין ספציפי.

28. מעבר לצורך, יאמר כי לא הוצגה כל תשתית ראייתית ביחס למימדי חשיפת הפרסום בפני אנשים נוספים, ולמעט שלושה "חיבובים" (ליקים) שקיבל חלקו הראשון של הפרסום ואחד נוסף שקיבל חלקו האחרון לא הוצגו תגובות שנכתבו בעקבות פרסום זה.

29. בנסיבות אלה, בהן תוכנו של הפוסט והדברים המיוחסים בו לקיצ'ן מבטאים את תחושותיו של רובינוב כביקורת צרכנית על נותן שירותים ואינם מצויים ברף חומרה שיש לראות בו משום התרת הרסון, וכן בשים לב למשקל שאדם סביר מעניק לפרסומים במסגרת מעין זו במרשתת, ובמיוחד פרסומים שהם בעלי אופי מובהק של בקורת צרכנית – לגביה נקודת האיזון נעה לעבר חופש הביטוי כאמור – מתבקשת המסקנה כי אין לראות בפרסום שפרסם רובינוב לשון הרע.

30. לאור מסקנתי זו, היה מקום לדחות את התביעה אף מבלי להידרש לניתוח שאר שלבי המתווה הדיוני שנקבע בפסיקה, שעניינם חסינויות, הגנות וסעדים, אך אומר בקצרה ולמעלה מן הנדרש רק זאת – גם מתוכן הדברים, ולמעלה מכך לאור אופן התנהלות רובינוב במהלך ההליך שלפני ועדותו, קשה שלא להשתכנע כי הפרסומים האמורים משקפים נאמנה את חוויית הלקוח שלו ואת האופן בו הוא אישית חווה בצורה אותנטית את התנהלות קיצ'ן כלפיו. האמירה שקיצ'ן היא חברה לא אמינה ושרמת השירות שלה נמוכה מאוד מהווה הבעת דעה ביחס אליה ואל אופן התנהלותה, ובהקשר זה יוזכר כי הגבול בין פרסום עובדתי להבעת דעה עלול להיות דק ולא קל לאבחנה ויש לבחון את "הרושם הכללי שיוצר מירקם הכתבה בעיני הקורא הסביר" (ע"א 3199/93 יוסף קראוס נ' ידיעות אחרונות בע"מ, פ"ד מט(2) 843, 857 (1995) פסקה 9 לחוות דעת כב' השופט אליעזר גולדברג) ולהביא בחשבון את ההקשר בו פורסמו הדברים (ראו ע"א 323/98 אריאל שרון נ' עוזי בנזימן, פ"ד נו(3) 245, 263 (2002) פסקה 16 לחוות דעת כב' השופט אליהו מצא).

נראה גם כי יש לייחס לרובינוב תום לב בהתאם לחזקה הקבועה בסעיף 16(א) לחוק, מאחר שמדובר בפרסומים שאינם חורגים מן התחום הסביר בנסיבות העניין, וחזקה זו לא נסתרה על ידי קיצ'ן בשלב הראיות.

נוכח האמור ומאחר שמדובר בפרסומים שניתן לומר לגביהם כי חלה על רובינוב, לפחות על פי תפיסתו את התנהלות קיצ'ן, חובה מוסרית או חברתית ליידע את ציבור לקוחותיה הפוטנציאליים של קיצ'ן בדבר טיב השירות הצפוי להם במקרה של התקשרות עימה (סעיף 15(2) לחוק וכי הפרסום מיועד להגן על עניין כשר של נמעניו (סעיף 15(3) לחוק) נראה כי חלה על הפרסום גם הגנת תום הלב אף היה נקבע כי מדובר בלשון הרע.

בית משפט השלום בנתניה

ת"א 14767-12-20 קיצ'ן גלרי ב.ס.ט. בע"מ ואח' נ' רובינוב ואח'

31. המורם מכלל האמור הוא כי תביעת קיצ'ן בגין פרסום לשון הרע על ידי רובינוב נדחית.
- ב. **התביעה שכנגד**
32. בסעיף 70 לתצהירו הצהיר רובינוב כך: "... קיצ'ן גלרי ב.ס.ט הביאה לטעות במדידת הארונויות מעל המקרר, למרות שהוצגו תכניות של גבס (=ההנמכה – א"ב)".
- בסעיף 71 לתצהירו הצהיר: " ניתן לראות כי נעשתה טעות בגובה האי – סוכם על 76 ס"מ, גם לפי תוכנית מעצב, אך זוהר השאיר את האי גובה של 81 ס"מ, ועוד טרח לציין שגובה האי שבחרתי הוא 'הזוי'..."
- בסעיף 29 הצהיר רובינוב ביחס לאי כך – "בסופו של דבר הגיע אי ללא חריטות למרות שהובטח שיגיע עם חריטות. רשום בטופס ההזמנה: רקע פסים בדפנות, משטח אלון מבוקע, הנגר מציין שרקע פסים בדפנות אין הכוונה לאי אלא לציפוי צד של הארון".
- בסעיף 73 לתצהיר נאמר: "... לא סופק מתקן למיקסר ואני לא קיבלתי אביזר חליפי למרות שכך הובטח, וכן לא קיבלתי 2 מדפים בצבע בוציר, לא בוצעו התקנות של ארונויות ישנים עם ידיות ומידוף, לא הותקנה ידית בארון המזווה, לא הותקנו מגירה מתחת למדיח ומגירת בצל ותפוח אדמה".
- אלו הן, איפוא, עיקר טענות רובינוב ביחס לליקויים במטבח שסופק לו על ידי קיצ'ן אל מול מה שהזמין ממנה, כל זאת מעבר לטענותיו ביחס להתנהלותה כלפיו.
33. יש לקבוע איפוא, האם ואילו ליקויים קיימים במטבח שסופק לרובינוב והאם מדובר באי ההתאמות אל מול המוזמן, ולשם כך מונה מומחה מטעם בית המשפט. לאור העובדה שהמומחה מטעם בית המשפט מונה בהסכמת הצדדים, זוהי חוות הדעת המקצועית היחידה שתשמש ראיה בשאלה זו.
34. תמצית ממצה של עיקרי ההלכות המבססות את מעמדו המיוחד של מומחה מטעם בית המשפט, הביא כב' השופט (בדימוס) יעקב שינמן בת"א (מחוזי מרכז) 22410-03-16 **אליעזר נוי נ' נתיבי ישראל החברה הלאומית לתשתיות תחבורה בע"מ** (8.3.2020) פסקה 7 בפרק הדיון, וראו ההפניות שם, ודי אם אומר באופן כללי כי נטיית הפסיקה היא לקבל את חוות דעת מומחה מטעם בית המשפט בכל הקשור לשאלות שבמומחיות בהעדר עילה טובה שלא לעשות כן.
35. בענייננו, ערך המומחה מטעם בית המשפט חוות דעת ביום 24.7.22, ביום 15.8.22 העבירה אליו קיצ'ן שאלות הבהרה וביום 17.8.22 השיב עליהן המומחה. ביום 24.8.22 הגישה קיצ'ן בקשה לתיקון חוות דעת המומחה מטעם בית המשפט ולחילופין לביטולה בטענה כי התבסס בחוות דעתו על תכניות שהוכנו על ידי קבלנים ומעצבים שאינם קשורים אליה וספק אם הוצגו בפניה, במקום על התכניות החתומות ע"י רובינוב כפי שהתבקש לעשות בכתב המינוי.

בית משפט השלום בנתניה

ת"א 14767-12-20 קיצ'ן גלרי ב.ס.ט. בע"מ ואח' נ' רובינוב ואח'

ביום 28.6.23 הוריתי למומחה מטעם בית המשפט להשלים את חוות דעתו וכי 30 יום לאחר קבלת חוות דעתו המשלימה יוכל מי מבעלי הדין שימצא לנכון לעשות כן לבקש לזמנו לחקירה כאשר כל הטענות ביחס לחוות הדעת שמורות להם לאחר חקירתו, אולם לאחר קבלת חוות הדעת המשלימה לא ביקש מי מן הצדדים לזמנו לחקירה ועל כן חוות הדעת היחידה המהווה ראיה בהליך זה היא חוות דעת המומחה מטעם בית המשפט על כל חלקיה.

ליקויים ואי התאמות במטבח

36. אתייחס כעת לכל אחד מן הליקויים ואי ההתאמות אשר נזכרו בחוות דעת המומחה מטעם בית המשפט לגביהם חלוקים הצדדים על פי סדר הופעתם בחוות הדעת. מטבע הדברים את סעיפי הליקויים והחוסרים במטבח אשר תומחרו על ידי המומחה ואשר לא עלתה טענה מצד מי מן הצדדים ביחס אליהם יש לקבל במלואם.

37. בסעיף 1.6 לחוות דעתו ציין המומחה מטעם בית המשפט כי אין התאמה בין גובה ארונות המטבח לשולחן האי וכי בכל מקרה, על פי דרישת הלקוחות, גובה האי צריך היה להיות 76 ס"מ ולא 80.5 ס"מ כפי שבוצע וקבע כי נדרשת החלפה של האי. לטענת קיצ'ן, וכפי שאף הבהירה בשאלות הבהרה שהופנו למומחה, רובינוב הזמין אי שגובהו 80 ס"מ ואישר בחתימתו את הגובה האמור וצרפה צילום המאשר לכאורה את טענתה. רובינוב טען מצדו כי הוא ורעייתו הדגישו בפני מר זוהר בר כי גובה האי צריך להיות 76 ס"מ – בהתאמה לשולחן קיים מביתם הקודם (סעיף 28 לתצהירו), וכי מר בר טען בפניהם ש"ויזואלית זה לא יראה טוב" וביקש שימסרו לו את המידה המדויקת.

לטענת רובינוב, לאחר הפגישה נמדד שולחן האוכל והמידה – 76 ס"מ – נמסרה לזוהר. המומחה מטעם בית המשפט השיב לשאלה שהופנתה אליו בנושא זה כי רובינוב הגיש לקיצ'ן תכנית אדריכלית בה מצוין כי גובה השולחן הינו 76 ס"מ וצירף שירטוט בו מצוין כי גובה השולחן הוא 75 ס"מ עם ציון בכתב ידו לפיו גובה שולחן האי הוא 76 ס"מ. ואכן, במסרון שנשלח אל מר זוהר בר באמצעות יישומון וואטסאפ ביום 31.12.19 (נספח 5 לתצהיר רובינוב), הוא יום החתימה על תכנית העבודה לצורך הורדה לייצור, נכתב כך: "הי זוהר גובה אי 76 סגור תודה".

38. מר זוהר בר נשאל על מסרון זה בחקירתו הנגדית ולהלן עדותו ביחס לכך (עמ' 19 שורה 30 לפרוטוקול – עמ' 20 שורה 27) –

"ת: המלצתי על 75 והוא התקשר הביתה בעצם ובירר מידות ואז נתן לי את המידות עצמן.

ש: אבל תסתכל אני מראה לך את ההתכתבות ווטסאפ שלך עם הגברת שושנה אני מפנה לעמוד 61 בנספחים של התצהיר שלה, תסתכל אתה רואה? פה אנחנו רואים שסוכם על גובה סופי של 76 סנטימטר,

בית משפט השלום בנתניה

ת"א 14767-12-20 קיצ'ן גלרי ב.ס.ט. בע"מ ואח' נ' רובינוב ואח'

ת: גובה אי ללא משטח. ואז רשמתי כמו שאמרתי והדגשתי בסופו של דבר גובה סופי. ולכן הם התקשרו הביתה ועל התוכנית כתבתי את הגובה הסופי וגם נחתמו מכיוון שזה היה אחרי. דרשתי שהם יחתמו.

ש: תראה אבל המספר הזה ה-70 וזה כתוב גם בתוכנית המעצב,

ת: 76 זה גובה האי שביקשתי מהם,

ש: זה הגובה הסופי,

ת: לברר את הגוף,

ש: לא, אתה אמור לחשב איך להגיע לזה ולא להוסיף עוד 4 סנטימטרים אתה אמור לסדר להם שזה יהיה הגובה הסופי זה מה שכתוב בתוכנית זה מה שהם מבינים מהווטסאפ

ת: יש פה ניסיון הטעיה.

...

ת: מכיוון שאני אמרתי להם בשלב של העיצוב ממש כמה שעות לפני שהגובה המקובל הוא 75 כשמדובר בגובה שולחן והם רצו אי נמוך לכיסא שהוא מתאים לגובה של 75. המלצתי על 75 והם התקשרו הביתה, בדקו וביקשו ממני גובה מסוים לעשות נדמה לי של 80 סנטימטר. ואני התעקשתי שזה חריג ולכן ציינתי את זה בתוכנית ודרשתי שהם יחתמו על זה ואמרתי להם הבוציר שמגיע הוא 4 סנטימטר תגידו לי כמה הגובה בעצם של האי שאתם צריכים ואם כן זה מה שהם אמרו כנראה ואני כתבתי כמו שסגרנו, ואכן סגרנו על 80.

ש: זה לא מה שהם הבינו וזה לא מה שסגרתם זה לא מה שכתוב בתוכנית. וזה לא בווטסאפ,

ת: זה בהחלט מה שכתוב בתוכנית והם חתומים על זה גם. בהחלט מה שכתוב בתוכנית."

39. על אף הציון הברור של גובה השולחן (80 ס"מ) בתכנית החתומה על ידי רובינוב, מצאתי לקבל את טענת רובינוב בעניין זה.

כפי שראינו לעיל רובינוב ורעייתו שגרו אל מר זוהר בר הודעה ברורה ובה בקשו אי בגובה 76 ס"מ באופן סופי!

תפקידו של המעצב לתכנן את גובהו של אי כך שיתאים לדרישות הלקוח המבקש להתאים את גובה האי לגובה שולחן המצוי ברשותו, וזאת מבלי להטיל על הלקוח מדידות וחישוב הפרשי מידות ותוספות שאינו בקיא בהם, שהרי לשם כך נשכרו שירותיו ובמקרה של אי בהירות עליו להקפיד לוודא את רצונו המדוייק והסופי של הלקוח, במיוחד במקרה כבדן בו מדובר על התאמת האי לריהוט קיים.

כל עוד לא שוכנע הלקוח לשנות מדרישתו, שבאה לידי ביטוי מפורש וסופי בהודעתו, היה על קיצ'ן לפעול בהתאם וזאת אף אם בטעות חתמו רובינוב על תוכנית הכוללת נתון שונה – לצד

בית משפט השלום בנתניה

ת"א 14767-12-20 קיצ'ן גלרי ב.ס.ט. בע"מ ואח' נ' רובינוב ואח'

נתונים רבים שלא מן הנמנע שיש בהם כדי לבלבל אדם שאינו איש מקצוע הבקיא בקריאת תוכניות כאלה – לאחר שהבהירו במפורש את רצונם השונה, ובמקרה של ספק או אי הבנה הנטל על הגורם המקצועי להבהיר ולוודא את הדברים.

40. בסיכומים מטעמה טענה קיצ'ן כי מדובר בעדות בעל-פה כנגד מסמך בכתב, אולם לטענה זו אין בסיס שכן גם טענת רובינוב מגובה במסמך כתוב – המסרון האמור, מה גם שגרסת רובינוב היא שהחתימה נעשתה מבלי משים ותוך שביחס לגובה האי שנבלע בין נתונים נוספים שנכללו בתוכניות היתה מצידו חוסר תשומת לב שכן הניח כי התוכנית משקפת שינויים מוסכמים וכי נושא הגובה הובהר בכתב על ידו ואמור היה להיות שונה.

41. עוד יאמר כי אמנם בפסיקה נקבע שחתימת אדם על מסמך מהווה אישור ועדות לכך שהבין את תוכנו ונתן הסכמתו לאמור בו (ראו למשל ע"א 467/64 אולגה אסתר שוויץ נ' סנדור ואח', פ"ד יט(2) 113, 117 (1965)).

מדובר בהלכה שביסודה המטרה להגן על הוודאות המשפטית והיציבות הכלכלית, שכן מציאות בה כל החותם על מסמך בעל תוקף משפטי הכולל התחייבות יוכל בנקל לחמוק מאחריות לחיוב הכלול בו, תביא לאנדרלמוסיה וחוסר וודאות משפטיים ומסחריים, וכן מבססת הלכה זו את כיבוד הסוברניות והאוטונומיה של אדם בגיר הכשיר לקבל על עצמו התחייבויות ואת חופש החוזים וההתקשרויות, שהם מטבע אשר צידו השני הוא עמידה בהתחייבויות שקיבל על עצמו אדם בגיר וכשיר וכיבודן.

ברם, בה בעת, מדובר בחזקה ולא בקביעה קונקלוסיבית וחזקה זו אינה חוסמת את הדלת בפני העלאת הטענה לטעות או הטעיה בעת החתימה על מסמך, כאשר על המבקש לסתור את החזקה האמורה להוכיח את גירסתו בראיות פוזיטיביות כאפשרות קרובה (השופטת דורנר בע"א 1548/96 בנק איגוד לישראל בע"מ נ' זהבה לופו, פ"ד נד(2) 559, 570-571 (2000)).

42. מעדויותיהם של בני הזוג רובינוב עולה הרושם הברור שתוכנה של התכנית שהורדה לייצור לא נבדק באופן המתבקש, וחתימת רובינוב עליה אכן נעשתה כלאחר יד. במכתבה למועצה לצרכנות מיום 5.8.20 כתבה הגב' רובינוב – "לצערי בן זוגי חתם על תוכנית מתוך ידיעה שאין שינויים ניכרים שכן דנו על הכל בתוכנית הראשונה מתוך מחשבה שלא בוצעו שינויי גבהים".

רובינוב עצמו אמר בעדותו ביחס לכך את הדברים הבאים (עמ' 74 לפרוטוקול, שורות 33-36)

ת: אני חתום על התוכנית הזאתי אבל בזמן שאני חותם על התוכנית הזאת

אני לא מסתכל על כל המספרים שהאדון מייצג שלך כותב כי הוא כותב.

ש: מצוין.

ת: אני כשאני חותם אני לא מסתכל על כל המספרים שיש שמה".

בית משפט השלום בנתניה

ת"א 14767-12-20 קיצ'ן גלרי ב.ס.ט. בע"מ ואח' נ' רובינוב ואח'

לאמור יש להוסיף את המסרון מאותו יום בו הבהיר רובינוב במפורש כי הגובה הסופי המבוקש על ידו הוא 76 ס"מ ולא כפי שנכתב בתוכנית.

43. בשים לב לאמור סבורני כי למרות החתימה על התכנית, שנעשתה כנראה ללא בדיקה מדוקדקת, הרי שלאור העובדה שבקשת רובינוב לגובהו הסופי של האי מגובה בהודעת וואטסאפ מפורשת שנשלחה אל מר זוהר בר לאחר החתימה ולא הוכחה ובהעדר הוכחה לכך שעניין תוספת הפלטה הובהר לו כדבעי, במיוחד נוכח פערי הכוחות והידע המקצועי בין הצדדים כאשר הלקוח-רובינוב אינו בקיא ומורגל בקריאת תכניות אדריכליות ומסתמך על מקצועיות המעצב שמולו – אני מעדיף את גרסת רובינוב וקובע כי חתימתו על המסמך מקורה בטעות וכי בקשתו המפורשת מקיצ'ן היתה שגובה האי שהזמין יהיה 76 ס"מ וכך אמורה היתה קיצ'ן לספקו לו, ועל מנת להוכיח כי עלה בידה לשכנעו לשנות את הגובה מכפי שביקש ונוכח ההיגיון שבבסיס בקשתו – ההתאמה לשולחן הקיים – לא ניתן להסתפק בהכללת שינוי זה בין שלל הנתונים הכלולים בתוכנית שרובינוב אינו מיומן דיו בקריאתם ופענוחם ושכל מקרה הבהיר גם לאחר חתימתם כי רצונו הסופי הוא אי בגובה 76 ס"מ.

44. בנסיבות אלה מצאתי כי הוכחה אי התאמה בין גובה האי שהתבקש לגובה האי שתוכנן וסופק.

45. בסעיף 2.6 לחוות דעתו כתב המומחה מטעם בית המשפט כך (השגיאות במקור): "רגלי השולחן לא יציבים לטענת התובעים. לא לפי הדוגמא שבתצוגה. הם חלקות ולא מחורצות לפי עיצוב. כל המטבח בסגנון כפרי בארונית 2 מגירות חיצוניות. נטען כי ביקשו 3 מגירות לפי הדמיה ישנם 3 מגירות. חוסר של מתקן למיקסר".

במסגרת שאלות ההבהרה שהופנו אל המומחה טענה קיצ'ן כי היה עליו לבדוק התאמה לתכנית שאושרה על ידי רובינוב חלף התאמה לתצוגה והפנתה להדמיית המטבח שאושרה על ידי רובינוב לפיה מדובר ברגליים חלקות ולא מעוטרות.

על כך השיב המומחה כי לא ניתן להסתמך על הדמיות דוגמת זו שהוצגה שכן הן חסרות פרטים, ובהדמיה שצורפה לא רואים חריצים ופסים בדפנות על אף ש"מצוין במפורט רקע פסים בדפנות". לדברי המומחה – "כאשר מדובר בארונית מטבח בסגנון מסוים שברובו מחורץ, סביר ונכון להבין כי גם רגלי האי יהיו באותו סגנון".

לעניין אי ההתאמות הנ"ל מצאתי כי יש לקבל את קביעת והנמקת המומחה מטעם בית המשפט אשר לא נסתרה.

46. בסעיף 3.6 לחוות דעתו כתב המומחה כך: "משטח השולחן עשוי מעץ גושני מסוג אלון מבוקע מעבר לסיקוסים ולניבים הבולטים הקיימים בסוג זה של עץ. מצאתי ביקועים, סיקוסים פתוחים שנסתמו במרק משטח העץ מפותל ולא ישר לכן להערכתני יש להחליף את השולחן כולל המשטח כגון רגלים לא יציבות בחיבורים לא נכונים באי וחוסר התאמה בגובה. יש להחליף את האי לפי רצונם המלאה של הלקוחות".

בית משפט השלום בנתניה

ת"א 14767-12-20 קיצ'ן גלרי ב.ס.ט. בע"מ ואח' נ' רובינוב ואח'

במסגרת שאלות ההבהרה למומחה טוענת קיצ'ן כי רובינוב הזמין עץ אלון טבעי מבוקע שעשוי לכלול "ביקועים וסיקוסים..." וכל משטח אחר שיסופק יהיה אף הוא מבוקע, והמומחה התבקש להבהיר מה תועיל החלפת המשטח. על כך השיב המומחה כי הסיבה בגינה קבע שיש להחליף את משטח האי היא שחלק מהלוח "מפולת" – ככל הנראה משום שהעץ היה יבש, וישנם סיקוסים שיצרו חורים מעבר לנורמה במשטח עבודה. גם קביעתו זו של המומחה מטעם בית המשפט לא נסתרה ויש לקבלה.

47. בסעיף 3.8 לחוות הדעת קבע המומחה מטעם בית המשפט כי – "יש להחליף את דופן ימין מעל השיש של יחידת Bi".

בשאלות ההבהרה טענה קיצ'ן כי מהתמונות שצורפו לחוות הדעת עולה שמדובר בנוק אשר נגרם כתוצאה ממים, ולפיכך נובע משימוש התובע. במענה לכך השיב המומחה כי מדובר ביחידת Bi המונחת על השיש – שמטבע הדברים נוטה להירטב, ומן הראוי היה לאטום את הדופן היטב בתחתית ואף להגביהה ונוכח הליקוי באטימה קבע כי יש להחליף את הדופן. מדובר בהסבר הגיוני וסביר שלא נסתר ומשכך יש לקבוע כי ליקוי זה אינו כזה הנובע משימוש לא סביר והאחריות להיווצרותו מוטלת על קיצ'ן.

48. בסעיף 10א לחוות הדעת כתב המומחה כך – "פנים הארונות מחופים בפורמיקה בצבע אפור. הלקוח טוען שבתצוגה הציגו הנתבעים מטבח כפרי שהחיפוי הפנימי היה פורמיקה בצבע לבן. וביקשו לקבל כפי שראו בתצוגה. בדף מפרט להזמנה בפרוט גוף ארון מצוין סנדויץ ולא מצוין צבע הפורמיקה. כמו כן גוון דופן מגירות לא מצוין הגוון. בפועל סיפקו צבע לדפנות המגירות, התואם לפורמיקה אפורה".

49. מר עדי טבוך נשאל על כך בחקירתו הנגדית וכך השיב (עמ' 26 לפרוטוקול, שורות 11-19) –

"הפנים ארון שהם דיברו עליו באותו רגע כנראה לא היה חשוב להם ולכן זה נשאר להחלטתו של זוהר בתור המעצב על איזה צבע יותר מתאים להם למטבח. משהו שמקובל בדרך כלל מול לקוחות כי אנשים בדרך כלל סומכים על המעצב כי אתה יושב שעות עם המעצב אתה משקיע בו המון זמן אתה נותן לו את כל הזמן שלך בסופו של דבר ואם הוא החליט שזה משהו שהוא טוב אתה מאוד מאוד רוצה זורם איתו עם מה שהוא מחליט זה בדרך כלל מה שקורה לקוחות בדרך כלל לא מחליטים על הצבעים אלא אם כן הם מתעקשים אני רוצה כזה כזה כזה, אין בעיה אתה רוצה ידיות שחורות כמו שכתוב פה? אין בעיה. נכתוב לך ידיות שחורות כי זה מה שאתה רוצה".

וכן הוסיף והעיד (עמ' 27 לפרוטוקול, שורות 4-15) –

"ש: אבל איפה אתה מראה לי שהראו ללקוח את האופציות והוא בחר מתוך,

בית משפט השלום בנתניה

ת"א 14767-12-20 קיצין גלרי ב.ס.ט. בע"מ ואח' נ' רובינוב ואח'

ת: אני לא יודע מה הראו ללקוח אני לא הייתי בפגישה, אני בטוח שהוא היה בתצוגה שלי כמו שזוהר אמר כרגע והוא אמר שיש צבעים ואתה יכול לבחור מה אתה רוצה. עכשיו בסופו של דבר זה עדיין אחריות של הלקוח לוודא שהוא חותם על מה שהוא חותם, זאת אומרת אם אני מסתכל על המסמך הזה והלקוח חותם על מה שהוא חותם הוא צריך לקבל את מה שהוא חותם. אם הוא היה חותם פה שחור והיה כותב פה שחור המעצב היה כותב שחור אז הוא היא מקבל שחור.

כב' הש' ברנד: אני רק רוצה להבין, אדוני טוען שהפרקטיקה המקובלת היא שאנשים מזמינים מטבח בדרך כלל בעלויות מאוד ניכרות, העד, מר טבוך: כן.

כב' הש' ברנד: ומשאירים את הצבע שמישהו אחר יבחר? זאת טענה? העד, מר טבוך: זה חלק מהטענה כן במקרה שלהם זה חלק מזה."

50. מעדותו של מר עדי טבוך עולה, איפוא, שקיצין הקלה ראש בעניין צבע פנים הארונות ולא העמידה בפני הלקוחות כל אופציה לבחירת צבע ולמצער לא יידעה אותם מהו הצבע שהם עתידים לקבל, כפי שסבורני שהיה עליה לעשות. יש לזכור כי ללקוחות, ובהם רובינוב, מוצגים הארונות בתצוגה ונקודת המוצא שלהם היא כי מה שהוצג להם הוא מה שיקבלו אלא אם הוסכם אחרת במפורש, והטענה שהיו מעוניינים להותיר את העניין לשיקול דעת המעצב בלתי סבירה בעיני, במיוחד בשים לב לדרישות הספציפיות השונות שהעלו ולכך שהצטיידו במעוד מועד בתוכנית שהכין עבורם מעצב פרטי. ברם, לאור העובדה שנושא זה לא קיבל ביטוי כספי בחוות הדעת ורובינוב לא שאל ביחס לכך שאלת הבהרה לא הוכח גובה הנזק הכספי בשל כך.

51. בעניין הנמכת התקרה כתב המומחה מטעם בית המשפט בסעיף 10ב לחוות דעתו כך: "הנתבעים רצו להרכיב את יחידות המטבח העליונות לפני הנמכת התקרה למיזוג האוויר. פעולה לא נכונה. לכן להערכתני תביעה של 2,500 ₪ בגין דרישה זו לא מקובלת. ידוע כי על הספק לקחת את מידות המטבח רק לאחר שנבנו כל תוספות הבניה והוא זה שאחראי למידות שנלקחו. לא מקובל להרכיב ארונות מטבח לפני בניית הנמכת התקרה".

מכאן ששיטת העבודה של קיצין אשר תועדה בנספח להזמנת העבודה, לפיה – "במידה ומתוכנן הנמכת תקרה היא תבוצע לאחר התקנת ארונות המטבח בלבד", היא שיטה לא נכונה, וכפי הנראה עלולה לגרום לתקלות, זאת אף ללא קשר למחלוקת הקונקרטית בין הצדדים שלפני.

52. בענייננו, כאמור, חלוקים הצדדים בשאלה האם התכנית להנמכת התקרה היתה בידיעתה של קיצין, שכן לטענתה גילתה את דבר הנמכת התקרה רק במועד ביצוע ההתקנה.

בית משפט השלום בנתניה

ת"א 14767-12-20 קיצ'ן גלרי ב.ס.ט. בע"מ ואח' נ' רובינוב ואח'

רובינוב טען מצדו כי הנמכת התקרה תועדה בתכניות המעצב אשר הוצגו לקיצ'ן, ובתצהירו הצהיר כך (סעיף 25) –

"בתוכנית הראשונה הוסכם כי גובה הארונות יהיה 225.5 אך במהלך הפגישה דובר על הנמכת גבס. באתי לפגישה עם תוכנית של מעצב, וניתן לראות רישום בכתב ידו של זוהר בר, המנכ"ל, על התוכנית, בה תימחר את עלות המטבח (בהמשך מתכחש זהר לטענה כי פגשתי אותו עם תוכנית מעצב, למרות כתב ידו המשורבט עליה).".

53. בנספח 4 לתצהיר רובינוב (עמ' 51) צורפה תכנית גבס הכוללת מידות בה ניתן לראות את הכיתוב – "סינר גבס מעל ארונות מטבח".

בעמ' 59 לנספחי התצהיר צורף שרטוט נוסף על גבו ניתן לראות כיתוב בכתב יד, אשר מר זוהר בר אישר כי הוא כתב ידו (עמ' 13 לפרוטוקול, שורות 11-12), אך יובהר כי בשרטוט זה אין ציון להנמכת תקרה.

לגרסת רובינוב שני השרטוטים מהווים חלק מתכנית אחת שהכין עבורם המעצב והוצגה למר זוהר בר, הכוללת גם את הנמכת התקרה, כפי שפורט לעיל.

54. מר זוהר בר נשאל על כך בחקירתו הנגדית ואמר את הדברים הבאים (עמ' 12 לפרוטוקול, שורה 27 – עמ' 13 שורה 11)

"ת: כשהם הגיעו לפגישה ראשונית אצלי למעשה,
ש: כן.

ת: הבנו שהסקיצה הראשונית שהם הביאו לא תואמת לדרישות שלהם מבחינת המטבח ולכן הצעתי שינוי מבני וניגשתי אליהם הביתה,
ש: כן.

ת: הצעתי להאריך קיר מסוים כדי שייכנס מזווה לקחתי מדידות בשטח ובהתאם לזה ביצעתי את התוכנית בתוכנית המקורית אגב אני מניח שאני אשאל תכף לגבי זה אבל אני אענה ואסדיר בתוכנית המקורית אני ביצעתי ארון נמוך שכן היה נכנס בכל מצב גם אם לא היו עושים בדיעבד הנמכת תקרה.

ש: אוקי.

ת: אבל כשאני ביצעתי את המידות לא הייתה הנמכת תקרה. מאחר והלקוח ביקש לאחר מכן והבין שאין הפרש במחיר בין ארון שהוא 2.25 ו-2.40 הוא אמר לי לא, תן לי את המקסימום שניתן לקבל, ובעצם ביצענו שינוי אבל גבס לא ראיתי שום הנמכה. ואגב גם מצוין בנספח אני זוכר את זה טוב מאוד, שאת עבודות הגבס חייבים לבצע לאחר מכן, בסופו של דבר אחרי שמתקינים את המטבח. כדי שיתאימו למטבח.

בית משפט השלום בנתניה

ת"א 14767-12-20 קיצ'ן גלרי ב.ס.ט. בע"מ ואח' נ' רובינוב ואח'

ש: אז באמת בהקשר של מה שאתה אומר אתה כותב בסעיף 6 לתצהיר בפגישות שקיימתי עם הנתבע לא דובר על הנמכת גבס.
ת: אמת אדוני.
ש: אבל אנחנו הבאנו את התוכנית שאיתה הגיעו אליך.
ת: זה לא התוכנית זה סקיצה ראשונית".

55. בהמשך טען זוהר בר כי העמוד בו מופיעה תקרת הגבס כלל לא הוצג לו וכי התכנית היחידה

שהוצגה לו היא זו המופיעה בעמוד עליו כתב בכתב ידו (עמ' 16 לפרוטוקול, שורות 14-30) –

ש: ... והם באו אליך עם תוכנית מעצב שאותו, תוכנית של אחד בשם אילן לובלינסקי. מראש שם מופיע הנמכת תקרה.

ת: לא אדוני, לא מופיע.

ש: לא מופיע,

ת: לא מופיע גבהים לא מופיע שום דבר לכן הגעתי אליהם הביתה. בתוכנית יש קיר שוב מצד ימין ואני הצעתי להם שינוי מבני וביצענו אותו. הגעתי במיוחד לסמן להם עד לאן לבנות את הקיר ואיך לבצע את המבנה.

כב' הש' ברנד: יש לי רק שאלה לאדוני, כשאדוני פוגש אנשים ומתכנן מטבח על פי התוכניות שהם ממציאים לא חשוב שיהיה מידע על הגובה?

העד, מר בר: כמובן אדוני בגלל זה ניגשתי אליהם הביתה לבצע מדידות של המבנה. ולסמן מה לבצע עבורי כדי שהמטבח יתאים, כי בתוכנית עצמה המבטח שאני הצעתי לא התאים למבנה. ולכן נעשה שינוי מבנה.

עו"ד לונטל: אז תראה אני מסתכל שוב על התוכנית בנספח 4 של שושנה בעמוד 52 כתוב כאן הנמכת תקרה אתה רואה?

העד, מר בר: יכול להיות אדוני אבל אני לא מכיר כזה דבר.

ש: אז אני לא מבין אז על איזה תוכנית הסתכלת?

ת: זאת שכתבתי עליה בכתב ידי"

56. הנה כי כן, לגרסתו של זוהר בר, התכנית שהביא עמו רובינוב לפגישה הראשונית – זו שעליה

מסתמך רובינוב כעת, היתה "סקיצה ראשונית" בלבד אשר לא תאמה לדרישות בני הזוג, ולכן הוצע להם לבצע שינוי ולבקשת רובינוב תוכנן ארון מטבח בגובה מקסימלי.

לטענתו, לא נכללה הנמכת תקרה בתוכנית שהוצגה לו – אף שאינו מכחיש שראה את אחד מעמודי התכנית ואף כתב על גביו.

57. גרסתו של זוהר בר בעניין תכנית המעצב שהוצגה לו אינה אמינה בעיני ואני מעדיף על פניה את

גרסת רובינוב בנושא זה.

מהראיות שהובאו לפני ניתן ללמוד כי רובינוב החזיק בתכנית מעצב שבאחד משני עמודיה מופיעה בבירור הנמכת התקרה במטבח.

בית משפט השלום בנתניה

ת"א 14767-12-20 קיצ'ן גלרי ב.ס.ט. בע"מ ואח' נ' רובינוב ואח'

אין מחלוקת על כך שהתכנית הוצגה לזוהר בר, והמחלוקת ממוקדת רק בשאלה האם גם העמוד מתוך התוכנית הכולל את הנמכת התקרה הוצג לו.

לטעמי אין זה סביר שרובינוב הציג למר זוהר בר את התוכנית באופן חלקי בלבד וכלל רק אחד משני עמודי תכנית המעצב – מדובר במידע ונתונים שקשה להאמין כי רובינוב היה שוכח להציג שאם לא כן מדוע טרח קודם לפגישה לפנות למעצב פרטי שיכניס עבורו.

אדרבה, במיוחד אילו הגיע מר זוהר בר למסקנה כי התוכנית אינה תואמת את דרישותיו ככל הנראה היה עומד על בחינתם המדוקדקת על ידי מר זוהר בר ביתר שאת כל עוד לא השתכנע כי בחן את המידע בשלמותו, ולא בכדי החתים אותו על התוכנית.

כמובן שהאפשרות כי רובינוב הסתיר חלק מן התוכנית ביודעין אבסורדית בהיותה התנהלות הנוגדת באופן חזיתי את האינטרס של שני הצדדים ואין כל יסוד להניח שכך נהג.

כאשר אדם מבקש לרכוש מטבח חדש – פעולה שנעשית פעמים בודדות בחייו של אדם, אם בכלל, וכרוכה בהשקעה כספית לא מבוטלת – ופונה לצורך תכנונו למעצב שיכין עבורו תוכנית, האפשרות ששכת, קל וחומר שנמנע במתכוון, להציג חלק משמעותי מן התכניות שנערכו עבורו לנציג החברה האמורה לפעול על פיהן ולייתר עבורו את המטבח סבירה בעיני פחות מן האפשרות שמעצב החברה הסתכל עליה ללא בדיקה מדוקדקת של כל הכלול בה ואצה לו הדרך להציע תכנון מפורט משלו, מסיבות אפשריות שונות (רווחיות, קלות ייצור, זמינות חומרי גלם ועוד כהנה וכהנה), כאשר אגב כך נעלמה מעיניו – בחוסר מקצועיות – הנמכת התקרה המתוכננת.

כמובן שאם ראה מר זוהר בר את ההנמכה בתוכנית, אף אם שינה בהמשך את התוכנית בהסכמת רובינוב, שומה היה עליו לוודא עימו וודא היטב כי העניין מלקח בחשבון – אם בביצוע ההנמכה קודם למדידות או בביצוע מדידות משלימות לאחר ההנמכה ואם בביטולה.

ויוזכר, רובינוב העיד כי מטרת התוכנית הסופית – עליה חתם ולא כללה את ההנמכה – הוצגה לו ככזו שתכלול את התוספות האחרות עליהן הוסכם ושאינן קשורות לגובה התקרה (אספקת שני מדפי תליה והצרכת המקרר עם אחד הארונות), וככל הנראה אם מוקדה תשומת ליבו בעניין זה סביר בהחלט להניח שלא בחן לעומק את המספרים המלמדים על גובה התקרה מאחר שהניח שלא שונה מאומה ללא הסכמתו, וודאי שלא עניין כה משמעותי.

כאשר מגיע לקוח אל חברה המייצרת מטבחים עם תוכנית עיצובית קיימת שהכין עבורו מראש מעצב פרטי שומה על מעצב החברה, כאיש המקצוע מטעם היצרנית, לבחון את התוכנית היטב, להציף את כל השאלות הדרושות והקשיים שהוא מוצא בה על פי ניסיונו והידע המקצועי שלו ולא להותיר דברים ליד המקרה או בסימן שאלה וחוסר וודאות תוך הנחה שהלקוח מבין פחות ממנו את התוכניות ואת משמעותו של כל שינוי וכיצד הוא בא לידי ביטוי בהן.

למעלה מן הנדרש אעיר כי אף אם מסיבה זו או אחרת לא ראה מר זוהר בר את התכנית שכללה ציון של הנמכת התקרה, וכאמור – אינני סבור כך, דומני כי בהינתן העובדה שהנמכת תקרה אינה דבר חריג בעת ביצוע שיפוץ, ובמקרים לא מעטים גם במטבחים, והשלכתה על ארונות מטבח ועיצובו מהותית, מן הראוי היה שיברר עם לקוחותיו לפני קביעת גובה הארונות האם

בית משפט השלום בנתניה

ת"א 14767-12-20 קיצ'ן גלרי ב.ס.ט. בע"מ ואח' נ' רובינוב ואח'

מתוכננת הנמכת תקרה או כל שינוי אחר במבנה החדר בו אמורים ארונות המטבח ויתר רכיביו להיות מותקנים (וכל שנדרש הוא שאלה פשוטה).

58. אשר לחתימת רובינוב על הזמנת העבודה האחרונה הכוללת תשלום נוסף על ידו – אמנם ביום 9.6.20, לאחר שהתגלתה אי ההתאמה בגובה הארונות שייצורם לא לקח בחשבון את קיומה של ההנמכה, חתם רובינוב על הזמנת העבודה לפיה תותקן "תוספת למטבח בשל הנמכת גבס ע"פ תכנית" תמורת תשלום נוסף בסך 2,500 ₪, ומכאן ניתן היה להסיק כי הסכמתו לקחת על עצמו את התשלום מהווה הודאה באחריותו לכשל בתכנון הארונות. ברם, בהקשר זה אעיר תחילה כי התניית כל עבודות התיקון בתשלום הסך של 2,500 ₪ ומראש אינה סבירה בעיני ואינה עולה מתוך הזמנת העבודה, שכן מדובר בחיוב המיוחס בגוף ההזמנה אך ורק לשינוי עקב הנמכת התקרה שהוא לב ההזמנה ואילו יתר ההערות נפרדות מבחינת מיקומן בטופס, עוסקות בליקויים להבדיל משינויים ואינן כוללות כל סעיף כספי, ועל כן עצם התניית ביצוען בתשלום אינה מוצדקת ונראית בעיני אף כמשקפת חוסר תום לב וניסיון להפעיל לחץ על רובינוב לשלם תחילה.

מנגד, רובינוב טען בתצהירו (סעיף 70) שהסכים לשלם סכום זה "העיקר להתקדם", וניתן להניח שאדם אשר השקיע סך של 39,000 ₪ וקיבל מטבח לקוי יעדיף במסגרת ניסיון ליישב את המחלוקת בהסכמה מהירה לשלם סכום נוסף כלשהו – המהווה פחות כ-6.4% בלבד מן העלות הכוללת, וכשלעצמו סכום לא גבוה במיוחד מבלי להקל ראש בכספו ומצוקותיו של איש – על מנת להביא את העניין שיש בו הפרעה לשגרת ואיכות חייו לפתרון מהיר במחיר נסבל עבורו. כאן המקום להזכיר כי בהמשך – לאחר פרסומי רובינוב ותלונתו עליה – הסכימה קיצ'ן לבצע את העבודות ללא כל דרישת תשלום ובלבד שיסיר את הפרסומים ויבטל את התלונה, כך שממילא קיימת הסכמה מאוחרת יותר אשר לכאורה ביטלה את ההסכמה הגלומה בהזמנת העבודה המאוחרת.

על כן איני רואה בחתימתו של רובינוב על הזמנת העבודה הודאה באחריותו לכשל זה.

59. בנסיבות אלו, בשים לב לעובדה שקיצ'ן לא נהגה על פי הפרקטיקה המקצועית המקובלת כפי שקבע המומחה מטעם בית המשפט בחוות דעתו ולעובדה שהתרשמתי כי מר זוהר בר ראה את התוכנית הכוללת את הנמכת התקרה, וייתכן כי אף אם לא כך היה היה עליו לכל הפחות לברר נקודה זו, מצאתי כי יש לאמץ את קביעת המומחה בעניין זה על פיה האחריות לאי ההתאמה ביחס להנמכת התקרה מוטלת על קיצ'ן וכי אין לחייב את רובינוב בתשלום נוסף לשם התאמת הארונות להנמכת התקרה ואין לראות בחתימתו על המסמך האמור לצורכי פשרה כנטילת אחריות לליקוי זה.

בית משפט השלום בנתניה

ת"א 14767-12-20 קיצ'ן גלרי ב.ס.ט. בע"מ ואח' נ' רובינוב ואח'

הפסד דמי שכירות

60. בסעיף 67 לתצהירו הצהיר רובינוב כך: "הפסדתי אובדן של הכנסה אלטרנטיבית – בשל דחיית המעבר לדירה החדשה, לא יכולתי להשכיר את הדירה הישנה. כך הפסדתי עלות חודשית של שכר דירה של 4,000 שקל, ובהמשך כניסה לתקופת קורונה ואז הגיעו קשיים בהשכרת הנכס". בסעיף 68 לתצהירו הצהיר רובינוב כך: "כחלק מהטרחה והטרדה הכללית, כל תכולת הבית שלי 'ארוזה על ארגזים' בשל דחייה של מעבר דירה לפחות פעמיים. קשה לכמת את אובדן ימי העבודה בגלל הצורך בנוכחות בכל התקנה לקויה של הנגר, 4 פעמים. משכך תובעים אנו גם בגין עוגמת נפש".

61. בכתב התביעה שכנגד עתר רובינוב להפסד דמי שכירות לתקופה של חודשיים בסך 12,000 ₪ – סכום שאינו תואם לדמי השכירות החודשיים המצוינים בתצהירו כמצוטט מעלה, ולפיצוי בגין עוגמת נפש בסך 10,000 ₪ שיידון להלן בנפרד. בכתב התביעה שכנגד טען רובינוב שכתוצאה מכך שהמטבח לא היה "פעיל", לא יכולים היו הוא ורעייתו לארח ולחגוג אירועים משפחתיים חשובים, טענה שונה מהעדר היכולת להנות מן הדירה באופן מוחלט בשל כך.

62. טענה זו בדבר אובדן דמי שכירות נזנחה בסיכומי רובינוב אך אעיר ביחס אליה בקצרה ומעבר לצורך רק כי לא ברור עד כמה מצב המטבח אמנם הצריך דחייה של מעבר הדירה ומה משכה של הדחייה ההכרחית, ובכל מקרה רובינוב לא הביא כל ראיה ביחס לגובה דמי השכירות ועל כן רכיב זה כלל לא הוכח.

פיצוי בגין עגמת נפש

63. פסיקת בתי המשפט קבעה זה מכבר כי לא כל הפרת חוזה או אירוע נזיקי מקימים עילה נפרדת לפיצוי בגין עגמת נפש (ראו למשל ע"א 6884/09 הראל חברה לביטוח בע"מ נ' אהוד ירדני (17.8.2010) פסקה י"ז). עם זאת, שעה שהנזק שגרם המזיק או מפר החוזה נוגע ליכולתו של אדם להנות מבית מגוריו נפסקו במקרים רבים פיצויים גם בגין עגמת נפש.

64. אחר שבחנתי את נסיבות ענייננו מצאתי כי יש לקבל את עתירת רובינוב לפיצוי כספי בגין עגמת נפש מצאתי לקבל באופן חלקי, נוכח מסקנתי ביחס לעיכוב באספקת המטבח ביחס למועד המתוכנן וכן ביחס לצבע פנים הארונות שלא תומחרה החלפתם כמפורט לעיל, ובגין רכיב זה של התביעה תשלם קיצ'ן לרובינוב פיצוי בסך 2,500 ₪.

65. לסיכומי של החלק העוסק בתביעה שכנגד שהגיש רובינוב, תביעה זו מתקבלת בחלקה כך שהפיצוי שתשלם קיצ'ן לרובינוב יעמוד על התמחור המלא לחוסרים ולנזקים על פי חוות דעת

בית משפט השלום בנתניה

ת"א 14767-12-20 קיצ'ן גלרי ב.ס.ט. בע"מ ואח' נ' רובינוב ואח'

המומחה מטעם בית המשפט העומד על 24,219 ₪ (כולל מע"מ), בתוספת פיצוי כספי בגין עגמת נפש בסך 2,500 ₪.

הערה טרם חתימה

66. טרם חתימה אעיר כי לסיכומים מטעמו צרף רובינוב כתבה על פיה לכאורה נכנסה קיצ'ן להליכי חדלות פרעון, וזאת ללא קבלת היתר מבית המשפט להגשת ראייה נוספת מה גם שמשקלה הראייתי של כתבה אפסי, ולפיכך לא התייחסתי אליה בפסק הדין.

סוף דבר

67. התביעה שהגישה קיצ'ן נגד רובינוב בגין פרסום לשון הרע נדחית במלואה. התביעה שכנגד בגין ליקויים ואי התאמות במטבח שהגיש רובינוב נגד קיצ'ן מתקבלת בחלקה, כך שאני מחייב את קיצ'ן לשלם לרובינוב סך של 26,719 ₪ בצירוף הפרשי הצמדה וריבית כחוק מיום הגשת התביעה – 8.2.21 – ועד הפרעון.

68. בהתחשב בנסיבות העניין ובתוצאה שהתקבלה, הן דחיית תביעת קיצ'ן והן קבלתה החלקית של תביעת רובינוב, אני מחייב את קיצ'ן לשלם לרובינוב שכר טרחת עו"ד בסכום כולל של 15,000 ₪ וכן הוצאות משפט בסך כולל של 2,000 ₪, כשלסכומים אלה יתווספו הפרשי הצמדה וריבית כחוק מהיום ועד לפרעון.

זכות ערעור לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד תוך 60 יום.

ניתן היום, ט' כסלו תשפ"ה, 10 דצמבר 2024, בהעדר הצדדים.

אלי ברנד, שופט

